

Література

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011р. № 1392.
2. Пентилюк М. І. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики: зб. статей / М. І. Пентилюк. – К. : Ленвіт, 2011. – 256 с.
3. Ярмолук А. В. Текст як засіб розвитку комунікативних умінь учнів 5-х класів / А. В. Ярмолук // Укр. мова і літ. в шк. – 2005. – № 7. – С. 15-18.
4. Гацай А. С. Текстцентричний підхід до формування орфографічних умінь і навичок [Електронний ресурс] / Україна, м. Миколаїв, Чорноморський державний університет імені Петра Могили. – Режим доступу: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp161/gacaj_a-s.pdf

Гордієнко Світлана

*Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Бахмут*

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Естетична освіта та виховання відіграють важливу роль у формуванні особистості студента. Естетичне виховання діалектично пов'язане з такими поняттями: естетична культура, естетичне знання, естетичне сприйняття, естетичне почуття, естетична насолода, естетичне судження, естетичні ідеали, естетична діяльність. Усі вони в комплексі розкривають сутність естетичного виховання, розширюють його палітру [1, с. 305-306].

Коли ми говоримо про естетичний розвиток, завжди розуміємо певний рівень розвитку естетичної свідомості, естетичної потреби, причетності до естетичної діяльності. Без цих факторів естетичний розвиток неможливий [2, с.13]. Естетичне відношення створює основу для практичної естетичної діяльності, формує певну емоційно-образну оцінку предметів, пробуджує інтерес до них [2, с.13].

Учені пропонують естетичний розвиток виводити за межі предметів художнього циклу, адже всі навчальні дисципліни повинні стати предметом естетичного впливу, а не тільки твори мистецтва. Навчання, що позбавлене естетичного елемента, фактично стає бездушним. Естетика повинна збагачувати собою все життя, стати складовою викладання будь-якого предмета [3, с.78].

Система естетичного розвитку в навчальному закладі гнучка й припускає незліченний ряд комбінацій. І який матеріал вийде на перше місце в естетичному розвитку студентів, залежить від цілей, поставлених педагогом, його здібностей та уподобань. У цьому випадку індивідуальна система естетичного педагога зливається із загальною системою (метасистемою) народу чи держави, вирізняючись її індивідуалізацією. Як індивідуальна, так і загальна системи, у яких протікає діяльність естетичного педагога, незалежно від форми вияву (на уроці, у позакласній роботі), будучи частиною (підсистемою) культури народу, виходять з основ теорії й потреб практики. Саме в єдності теорії та практики варто шукати критерії і зміст діяльності естетичного педагога [3, с.177].

Необхідність естетичного виховання дітей та молоді визнає й православна педагогіка. Без освоєння музичної і художньої творчості не може бути повноцінної освіти. Необхідною є повноцінна естетична освіта, що включає освоєння духовної культурної спадщини [4, с. 506].

Мистецтво відіграє значну роль у церкві. Воно несе інформацію не тільки про ікони святих, а й пов'язує міф із реальним життям, показує чудо Творця. Наведемо приклади того, як розглядає красу православна педагогіка. Справжня краса – це чуйність до духовного

життя, це поступове сходження до небесної краси: покора красива, а гордість – потворна. Справжня краса людини – збереження того, що дано їй Богом, це гармонія її внутрішніх і тілесних якостей. Це краса благодаті, що просвітлює обличчя людини. Коли ж ця істинна краса відсутня в душі, там порожньо, темрява, туга та гріх [4, с.34].

О. І. Реріх, звертаючись до своїх учнів, закликає ширше відкривати своє сприйняття краси через мистецтво, любити музику, картини, вдивлятися в гру барв, вслухатися уважно в звуки, проявляти більше зацікавленості до всього, у чому виявляється геній творців краси. «Радій усьому, у чому виражена краса. Радій останнім променям сонця, що заходить. Радій першим променям вранішньої зорі. Радій – і світ Сонця буде у твоїй душі яскравішим, і далекі світи будуть ближчими. Будь як Сонце, що щедро розливає навколо себе світло й бадьорість» [5, с.101].

Естетична освіта та виховання відіграють важливу роль у формуванні емоційно-почуттєвого ставлення людини до дійсності й важливі для спеціаліста кожного профілю. Тому навіть у навчальних закладах технічного профілю програма передбачає вивчення студентами художніх дисциплін. Наприклад, інженери-технологи вивчають такі предмети, як живопис, малюнок, історію мистецтв, скульптуру, композиції, дизайн тощо. Адже майбутні інженери проектують і створюють об'єкти, які повинні мати певний естетичний вигляд, симетрію чи асиметрію. Архітектура та мистецтво стають суттєвим джерелом емоційного стану спочатку для тих, хто створює, а потім для всіх, хто бачить будівлі, парки, скульптури... Останнім часом з'являються нові спеціальності, наприклад, художник-коваль, який створює металеві художні вироби. А в Донецьку навіть створено алею кованих фігур.

Кінцева мета естетичного виховання – формування готовності до естетичної діяльності як важливого компонента естетичної культури. Розрізняють багато видів такої діяльності: естетична організація середовища, у якому живе, працює, вчиться, відпочиває людина; конкретна творча діяльність у галузі мистецтва, літератури та ін.; пропаганда мистецтва, естетичних ідеалів; естетична виразність у навчальній, виробничій, побутовій діяльності, вияви естетичної культури у взаєминах із людьми [1, с.307].

Формування естетичної культури передбачає системний підхід, який відкриває можливості аналізу естетичної культури. Специфікою формування естетичної культури є утвердження в особистості естетичних поглядів, ідеалів, смаків та почуттів, естетичного ставлення до соціального та природного середовища. Оскільки естетичне ставлення проявляється, перш за все, як здатність до естетичного сприйняття, естетичної оцінки та естетичної діяльності, суттєвими завданнями у формуванні естетичної культури особистості є: виховання здатності й потреби творити за законами краси як результат поєднання двох генералізованих здібностей – творчої, що характеризує працю, та естетичної; виховання здатності до естетичної діяльності на основі соціальних, професійних здібностей та навичок [6, с.24].

Естетика несе в собі такий потенціал, завдяки якому можна не тільки підвищити рівень культури, а й прискорити процес переходу від людини до Особистості, що під силу лише релігії та мистецтву [3, с.8]. Формування естетичної культури особистості є процесом вироблення в неї естетичних установок, інтересів, ідеалів та смаків, критеріїв оцінки та принципів естетичного ставлення до дійсності. Загалом цей процес можна уявити як органічну сукупність послідовних і цілеспрямованих впливів на особистість [6, с.25].

Одним із важливих елементів естетичної культури є естетичний смак. Його необхідно виховувати так само, як дитину вчать читати та писати, прищеплюючи здатність бачити красу, відчувати її. Формування принципів чи основ естетичних смаків перебуває на межі наук, головні з яких – естетика й педагогіка. Естетичні смаки також є органічною складовою багатьох гуманітарних наук: філософії, психології, етики, менеджменту та етнографії [7, с.57].

Складність формування естетичних смаків сьогодні полягає в тому, що сучасна молодь більше схильна до комп'ютера, Інтернету, ніж до читання книжки, милування

природою чи полотнами художників. У засобах масової інформації зростає кількість техногенних програм, має місце маніпуляція свідомістю дітей та молоді.

Процес формування естетичних смаків досить кропіткий і довготривалий, адже смак є показником не лише естетичної, а й загальної культури людини, її освіченості. Смаки тісно пов'язані з ідеалами. Виявлення смаків відбувається через судження й через діяльність людини. Вони є чуттєвою оцінкою прекрасного чи потворного в свідомості людини, тому у формуванні естетичних смаків велике значення має зв'язок загальної, вікової та педагогічної психології [7, с.64].

Програма формування естетичних смаків та естетичної культури становить систему науково-методичних настанов і покликана відображувати зміст та організаційне питання процесу виховання, визначати цілі виховання, структуру, засоби та методи їхнього вирішення, необхідний результат, критерії оцінки отриманого результату. Програма також повинна мати критерії та необхідні вихідні настанови для складання плану [6, с.137].

Враховуючи, що естетичні смаки є внутрішнім психічним процесом і одночасно станом емоційного здоров'я людини, до них необхідно застосовувати комплексні методи дослідження, розрізняючи суб'єкти та об'єкти дослідження (суб'єкт – дослідник, об'єкт – реципієнт).

Актуальним завданням вищої школи є виховання в студентів естетичного ставлення до всього, що складає процес навчальної праці, тобто до його предмета, засобу, результату, розвитку здібностей естетично переживати процес загалом. Особливе значення має виховання потреби та здатності відчутти, сприйняти навчання як ту вищу насолоду, яка дає людині відчуття естетичної діяльності [6, с.104]. Творчість у труді й естетична насолода трудом, естетичне ставлення до нього взаємообумовлені та взаємопов'язані. Це повинно знайти відображення в синкретичності трудового та естетичного виховання особистості молодшої людини [6, с. 107].

Вищим проявом естетичної культури особистості є рівень її художньої культури, яка виявляється у ставленні до мистецтва, світу художніх цінностей. З огляду на це, при визначенні особливостей студента як об'єкта та суб'єкта художньо-естетичного виховання, важливо правильно оцінити висоту його художніх інтересів і потреб [6, с. 96].

Одним із чинників естетичного виховання є формування художніх інтересів. Учені, зокрема кандидати мистецтвознавства О. В. Чеботаренко та О. С. Овчаренко, вважають, що це складний процес, який проходить через сприйняття та розуміння мистецтва й літератури. Важливим аспектом підготовки до їхнього сприйняття та розуміння є формування в учнів умінь семантичного аналізу та інтерпретації художніх творів. При цьому вчені розмежовують інтерес художній та естетичний.

Естетичний інтерес спрямований на гармонізацію стосунків суспільства та середовища, а художній інтерес – на оптимізацію відносин особистості та суспільства. Естетичний та художній інтереси взаємодоповнюють один одного як загальне й часткове; художній інтерес стимулює потребу творити за законами краси, відповідаючи сутності предмета та дійсності. Роль художнього інтересу в естетичному розвитку надзвичайно важлива, оскільки за допомогою мистецтва та літератури (як соціальної норми естетичного, концентрованого його вираження) він формує установку на естетичне ставлення й сприйняття дійсності. Мистецтво та література, таким чином, покликані переводити художні інтереси в естетичні, наповнюючи їх соціально-естетичним нормативним змістом, створюючи передумови для перетворення художньо-мистецької активності в соціально-реальну [8, с. 579].

Література

1. Кузьмінський А. І. Педагогіка : підруч. / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання, 2007. – 447 с.
2. Шевченко Г. П. Эстетическое воспитание в школе : учеб.-метод. пособие / Г. П. Шевченко. – К. : Рад. шк., 1985. – 144 с.

3. Федь А. М. Естетичний світ педагога : моногр. / А. М. Федь. – Слов'янськ : П.П. «Канцлер», 2005. – 300 с.
4. Шестун Е. Православная педагогіка : учеб. пособие / Е. Шестун. – М. : Пресс, 2002. – 576 с.
5. Рерих Е. И. Три ключа / Е. И. Рерих // Духовный свет в жизни учителя : сб. филос. ст. – Донецк : Вебер, 2009. – С. 99-101.
6. Комарова А. И. Эстетическая культура личности / А. И. Комарова. – К. : Вищ. шк., 1988. – 151 с.
7. Калашник Н. Г. Эстетические вкусы: их истоки и формирование : моногр. / Н. Г. Калашник. – К., 2007. – 252 с.
8. Чеботаренко О. В. Психолого-педагогічні аспекти формування художнього інтересу учнів / О. В. Чеботаренко, О. С. Овчаренко // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. / голов. ред. В. Г. Буряк. – Кривий Ріг : КДПУ, 2009. – Вип. 25. – С. 577-582.

Гричук Оксана
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Бахмут

ОСОБЛИВОСТІ ГЛИБИННОГО СПІЛКУВАННЯ ПСИХОЛОГА І КЛІЄНТА

Однією з важливих сторін професії психолога є теорія й практика спілкування з клієнтом. Від комунікативної компетентності, здатності аналізувати вербальну та невербальну поведінку іншої людини, її мотивів і намірів залежить успіх психолога як професіонала.

У психології існує багато теорій спілкування. Більшість учених комунікативну реальність розглядає тільки в одній площині – зовнішній горизонталі, виділяючи компоненти, етапи, механізми. Існує й інша площина – внутрішня вертикаль: глибина, рівні спілкування й суб'єктивності.

Особистість взаємодіє з іншими багатьма способами, що створюють різні умови для виразності та доступності сказаного. Процеси, що здатні змінити комунікативну реальність клієнта, знаходяться не на всіх рівнях спілкування, а тільки при його поглибленні. Взаємодія психолога з клієнтом передбачає вміння спілкуватись на більш глибоких рівнях, ніж при звичайній бесіді, розрізнявати рівні глибини спілкування, спроможність обережно просуватись від одного рівня до іншого в процесі професійного спілкування.

Психологу необхідно у відносинах з клієнтами при вирішенні психологічних проблем враховувати реальність глибинного спілкування.

Формуванню та розвитку глибинних відносин між психологом і клієнтом приділяли увагу як вітчизняні, так і зарубіжні психологи. Серед них можна відзначити А. Адлера, О. Ф. Бондаренко, Дж. Бюдженала, Л. А. Петровську, К. Роджерса, З. Фрейда, К. Г. Юнга, Т. С. Яценко. Основним завданням консультативної бесіди з клієнтом вони вважали допомогти йому усвідомити особистісну свободу й відповідальність, зрозуміти власні особливості та задатки як особистості в повноцінному спілкуванні.

З. Фрейд вважав, що при взаємодії психолога та клієнта не відбувається нічого, крім обміну словами між ними [3]. Інтерактивна взаємодія між психологом і клієнтом допомагає психологу не тільки пізнати особливості особистості клієнта, але й себе самого, і цей процес є двостороннім. Психолог безумовно приймає і визнає особистість клієнта унікальним «життєвим світом» [1], який є для нього самоцінністю. Він заохочує прояв відкритості, активності, зосередженості на міжособистісній взаємодії з боку клієнта й centruє власну увагу на цьому процесові.